

onderwijs & opvoeding

BRAND! Anniek van den Brand

Krijgertjes

Als ik op het schoolplein de kinderen opwacht, loopt een blond jongetje op me af. Hij lacht en zwaait. Ik ken hem goed, het broertje van zoons beste vriend. "Mooie schoenen", wijs ik. Hij antwoordt met zoons naam.

Het duurt heel even voordat ik hem begrijp. Dan zie ik mezelf ineens weer staan. Italië, hoogzomer, een schoenenzaak in de Marche. Zoon was een jaar of vier. Ik kon ze niet weerstaan: bowling-schoenen in zijn maatje, cognackleurig met een streep wit leer door het midden. In de winter belandden ze, te krap geworden, in de tas met weggevertjes. En zie, hoe fijn, jaren later stapte deze kleine man er vrolijk op rond.

Afgelopen week kwam onze oppas binnen met een grote Albert Heijntas vol jongenskleren. Voor jou, zei ze. De gulle gaven waren afkomstig van een andere vrouw bij wie ze werkt. We kennen elkaar niet, maar via de oppas had ze gehoord van onze kinderen. De kleren zijn zoon nog te groot, maar mijn neefje zullen ze perfect passen. De tas is inmiddels verhuisd naar Brabant.

Ergens in Nijmegen rijdt onze oude kinderwagen rond. Nadat zoon en dochter er waren uitgegroeid, gaf ik de Bugaboo aan mijn zus. Twee dochters verder schonk zij het rode geval aan een vriendinnenstel dat er trots hun zoontje in rondreed. Nog even, en dan maken ook zij er

ongetwijfeld weer iemand blij mee.

Achter een bureau dat het mijne niet is, rommel ik op het werk in een mij onbekende archiefkast. Tussen de stapels boeken, notitieblokken en oude kranten, vind ik een plastic tas – precies zoals vriendin me per sms liet weten. Daarin zitten kleren die haar dochter te klein zijn. Ik prop ze bij het tasje dat een andere vriendin laatst tijdens haar werklunch naar kantoor bracht.

Als ik met zoon en dochter van de naschoolse opvang naar huis loop, moet ik oppassen dat ik niet meteen zeg dat ik 'kleren van Abel en Jane' bij me heb. Dochter is haar moeders dochter, in staat nog op straat de krijgertjes te bewonderen.

Thuis hangt aan de kapstok een rood-zwart-wit geruit jasje uit de jaren zeventig. Ik droeg het toen ik zeven was. Zevenendertig jaar lang bewaarde mijn moeder het zorgvuldig. Totdat mijn dochter groot genoeg was om het aan te kunnen.

Na deze winter is ze er uitgegroeid. Ik weet niet wat ik er dan mee moet maar ik kan het niet over mijn hart verkrijgen het in zo'n tas te stoppen.

Ergens in Nijmegen rijdt onze oude kinderwagen rond

Wie is opgeleid tot docent omgangskunde, vindt heel moeilijk een baan. Het vak staat bijna nergens op het rooster. Studenten dachten dat ze ook andere vakken mochten geven, maar dat is verleden tijd.

Opgeleid voor een zeldzaam vak

Nicole Besselink

Terwijl buiten de hagel uit de lucht valt, schallen de zomerse reggaeklanken van *Don't worry, be happy* door het lokaal. Wat betekent die tekst, wil lerares-in-opleiding Marjolein Elferink (21) van haar klas weten. "Dat je je geen zorgen hoeft te maken", zegt Joey (16), die achterover op z'n stoel leunt. "Zo is het", zegt de lerares. "Of hebben jullie zorgen?" Alleen over het weer, schampert Sander (16) als hij een blik naar buiten heeft geworpen.

Met een stift schrijft Elferink twee begrippen op het bord: optimisme en pessimisme. Om het ene woord te kent ze een lachende smiley, om het andere een sip gezicht. "Als je pessimistisch bent, ben je negatief", zegt ze, terwijl ze het begrip stampvoetend illustreert.

Voor de zeven leerlingen van de Gooise Praktijkschool in Hilversum zijn de woorden nieuw. Ze volgen praktijkonderwijs; het vmbo is voor hen te hoog gegrepen. Ze krijgen vakken als koken en tuinieren, maar worden ook met andere lessen voorbereid op een plek op de arbeidsmarkt en in de maatschappij. Bijvoorbeeld met deze les leefstijl.

Dolgraag zou Elferink na haar hbstudie omgangskunde les geven aan deze moeilijk lerende leerlingen. Maar het is nog maar de vraag of dat gaat lukken. Reden: ze mag alleen het vak omgangskunde geven, maar dat staat officieel bijna nergens op het rooster. Scholen gebruiken voor vakken met ongeveer dezelfde inhoud liever namen als burgerschap, leefstijl en sociale vaardigheden, om-

dat die duidelijker zijn. In de praktijk geven docenten omgangskunde die andere vakken ook, maar een wetswijziging uit 2006 maakt dat een illegale activiteit.

De vier hogescholen die de lerarenopleiding omgangskunde aanbieden, informeerden hun studenten pas afgelopen najaar over die wijziging. Kort daarvoor ontdekten zij – na gezamenlijk naar Den Haag te zijn geroepen – dat zij hun studenten al jaren verkeerd voorlichtten over de beroepsmogelijkheden. De hogescholen in Utrecht, Leiden, Tilburg en Leeuwarden hielden studenten voor

lijk ingeburgerde term.

De Hogeschool Utrecht leidt met 500 studenten de meeste docenten voor dit vak op. Net als de andere drie hogescholen zegt zij niet op de hoogte te zijn geweest van de gevolgen van de wetwijziging die het beroepsperspectief van Elferink en andere studenten direct raken.

Een schuldlige valt er volgens Dick de Wolff, directeur van de Utrechtse onderwijsfaculteit, niet aan te wijzen. "We hebben het met elkaar gecreëerd. Scholen waren tevreden en bleven onze studenten aannemen. Wij gingen ervan uit dat zij de wet kenden. Of de voorlichting verkeerd was? We konden geen andere voorlichting geven, want we wisten niet beter."

Het is hoe dan ook flink balen voor Elferink, die er altijd van uit is gegaan dat haar diploma genoeg deuren zou openen. "Ik zou op deze school wel lekker aan de slag willen, maar als ik hier maar een uurtje per week omgangskunde mag geven omdat het vak maar een uur op het rooster staat, kom ik niet rond."

Volgens Elferink is haar vak hard nodig. Zeker omdat niet alle leerlingen in het praktijkonderwijs van nature weten hoe ze zich moeten opstellen of met anderen moeten omgaan in alledaagse situaties.

"Wij weten hoe we leerlingen naar zichzelf kunnen laten kijken", legt ze uit. "Als iemand de hele week agressief gedrag vertoont, maar niet weet waarom hij dat doet, kunnen we gaan praten. Dan kan een leerling erachter komen: oh, thuis is er ruzie, die neem ik mee naar school en daarom doe ik zo agressief."

Scholen geven de lessen volop, maar onder andere namen

dat ze met hun docentendiploma op zak overall les konden geven: in het voortgezet onderwijs, op het mbo en in de volwasseneneducatie. Ook zouden ze in het praktijkonderwijs naast omgangskundige vakken les mogen geven in nog tien vakken, zoals Nederlands, wiskunde en geschiedenis.

Die beloftes bleken onterecht. Afgestudeerden hebben vanaf 2006 al niet meer de bevoegdheid om vakken buiten hun expertisegebied te doceren. Officieel mogen ze dus alleen omgangskunde geven. Maar omdat dat vak nauwelijks op het rooster staat, kunnen zij niet, zoals hen was verteld, overall lesgeven. Alleen op het mbo is omgangskunde een rede-

In elke leraar schuilt een motivatie-kampioen

REPORTAGE

Hanne Obbink

"Eindelijk", zegt Loes Dreier, leerkracht aan basisschool de Provenier in Rotterdam. Drie jaar geleden kwam ze van de pabo, maar daar werden haar nauwelijks technieken bijgebracht die ze meteen in de praktijk kon brengen. Nu heeft ze net een *masterclass* met de Amerikaanse onderwijskundige Doug Lemov achter de rug, en die geeft zulke praktische tips wel. "Dat heb ik erg gemist op de pabo."

'Teach like a champion', luidt de titel van het boek van Lemov, dat net in het Nederlands vertaald is. De ondertitel dekt precies de lading: '49 technieken om leerlingen te laten excelleren'. Op uitnodiging van de CED-groep, bureau voor educatieve dien-

sten, was Lemov deze week in Nederland om leraren die technieken bij te brengen.

"Weet niet geldt niet", zo noemt Lemov een van zijn technieken. Aan de hand van video-opnames uit het klaslokaal laat hij zien wat hij daarmee bedoelt. Zo is er een juf te zien die haar klas naar de betekenis van het woord *clever* vraagt. Ze negeert de opgestoken vingers en vraagt een meisje dat haar hand juist niet opsteekt. Die weet het niet. Een ander meisje krijgt de beurt, en die antwoordt: "Het is net zoiets als *smart*". Meteen switcht de juf terug naar het meisje dat het eerst niet wist. "Wat betekent *clever*?" En nu weet het meisje het natuurlijk wel: "Smart". Maar dat is niet wat de juf wil horen. "Maak er eens een hele zin van." "Clever betekent smart."

De gedachte erachter is eenvoudig,

'Bliksembeurten' voeren het tempo op en houden de leerlingen alert

legt Lemov uit. Hoe vaak gebeurt het niet dat leraren de kinderen die hun vinger omlaag houden stelselmatig over het hoofd zien? Of dat kinderen 'weet ik niet' zeggen, omdat ze zeker weten dat ze daarna weer met rust gelaten worden? "Maar zo prikkel je deze kinderen niet, zo daag je ze niet uit om mee te doen."

En het belang van zo'n volledige zin? "Dat helpt kinderen enorm om zich de taal eigen te maken", zegt Lemov. En met een glimlach: "Dankzij volledige zinnen kloppen deze kinderen straks aan op de poorten van de universiteit".

Lemov heeft dit soort technieken niet zelf bedacht. Hij bezocht honderden scholen die goede resultaten boeken en bekeek in het klaslokaal wat de leraren daar precies deden. En ontdekte: het zijn vaak dezelfde technieken die al deze leraren gebruiken.

Vaak draait het erom leerlingen bij de les te houden, bijvoorbeeld door 'bliksembeurten' te geven en het tempo hoog te houden.

Voor de hand liggend? Misschien, zegt Robert Jacobs van de CED-groep. Maar met dit soort tips voorziet Lemov in een behoefte. "Het gaat om de fijne kneepjes van het vak", zegt hij. "Veel leraren hebben het gevoel dat ze dat in hun opleiding te weinig geleerd hebben."

Wat dat zegt over die opleiding? "Daarover moeten we inderdaad maar eens in gesprek gaan."

Niet alleen jonge leraren als Dreier zijn gebaat bij de technieken van Lemov, ook een ervaren kracht als Martha Zwaan van basisschool De Klinker in Spijkenisse steekt er veel van op. "Het voelt soms wat onwennig, maar met veel technieken kan je meteen aan de slag. En het werkt."